

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 21 april 1922 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 30 juni 1913 om behandling av alkoholister.

Genom en den 21 mars 1922 dagtecknad proposition, nr 235, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 30 juni 1913 (nr 102) om behandling av alkoholister.

Härigenom förordnas, att 1 § i lagen den 30 juni 1913 om behandling av alkoholister skall erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

1 mom. Är någon — — — — — av alkoholister.

2 mom. Sådant förordnande må ock meddelas, där någon, som är hemfallen åt dryckenskap, blivit under de två senast förflutna åren upprepade gånger dömd till ansvar för fylleri.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande förslag, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Utskottet.

Såsom av den föredragande departementschefen anförts, fanns i det av fattigvårdslagstiftningskommittén den 3 december 1910 avgivna förslag till lag om behandling av alkoholister upptaget ett stadgande av samma innehåll, som av Kungl. Maj:t i ett till lagens 1 § fogat andra moment nu föreslås, med den olikhet endast att i kommitténs förslag ej förefanns någon motsvarighet till den av Kungl. Maj:t i momentet föreslagna tidsbegränsningen »under de två senast förflutna åren». Stadgandet inflöt emellertid icke i Kungl. Maj:ts till 1913 års riksdag i ämnet framlagda proposition. Såsom den huvudsakliga anledningen härtill angavs nödvändigheten att med hänsyn till då rådande begränsning i fråga om antalet av till buds stående anstaltsplatser inskränka den föreslagna lagens tillämplighetsområde genom att utesluta någon av de däri upptagna kategorierna alkoholister; och hade därvid nu ifrågavarande grupp av alkoholister eller sådana, vilka upprepade gånger dömts till ansvar för fylleri, ansetts i första hand böra undantagas från lagens tillämpning. Samtidigt betonades emellertid angelägenheten av att framdeles, i den mån anstaltsväsendet och den organiserade alkoholistvården utvecklats sig, vidga ramen för lagens tillämplighetsområde. Såsom en bidragande orsak till att förenämnda grupp av alkoholister ansågs kunna tillsvidare uteslutas från lagens tillämpning angavs därjämte, att det för att en tvångsinternering i dylika fall skulle få sin fulla betydelse krävdes, att den kunde träda i stället för bötesstraffet, en anordning som emellertid lämpligast syntes böra tagas under övervägande i samband med revisionen av strafflagen.

På sätt i propositionen vidare erinrats, anhöll riksdagen uti skrivelse den 16 april 1918, nr 123, i anledning av en under nämnda års riksdag i ämnet väckt motion (I:35), att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida icke lagen om behandling av alkoholister den 30 juni 1913 lämpligen borde utsträckas att omfatta jämväl den, som vore hemfallen åt dryckenskap och upprepade gånger dömts till ansvar för fylleri, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. I det utlåtande av lagutskottet, vilket åberopades i riksdagens förenämnda skrivelse, framhölls, att den omständigheten, att för ifrågavarande kategori av alkoholister en tvångsinternering skulle bli en större värde, därest den kunnat träda i stället för bötesstraffet, icke borde utgöra hinder för att lagens tillämplighetsområde utan avvaktan å en dylik anordnings genomförande utsträcktes att omfatta jämväl nämnda kategori av alkoholister, samt att, då tillgången å anstaltsplatser dåmera syntes medgiva en dylik utvidgning av lagens verksamhetsområde, de av fattigvårdslagstiftningskommittén i dess betänkande åberopade skälen

talade för att frågan om tvångsinternering av ifrågavarande kategori alkoholister toges under förnyat övervägande. Innan emellertid sagda kategori alkoholister inrymdes under lagens bestämmelser, syntes nödigt låta verkställa utredning för utrönande av dels det antal personer, som genom en dylik utsträckning av lagens omfång kunde bliva i behov av anstaltsvård och dels möjligheten av att åt detta ökade antal bereda sådan vård.

Den av riksdagen sålunda påkallade utredningen innefattas i ett av socialstyrelsen och styrelsen för statens vårdanstalt för alkoholister vid Salbohed den 14 januari 1921 gemensamt avgivet, i propositionen återgivet utlåtande.

Vad av fattigvårdslagstiftningskommittén samt i ovannämnda motion och utlåtande anförts till stöd för önskvärdheten av att under alkoholistlagen inbegripes jämväl den kategori av alkoholister, som gjort sig skyldig till upprepade fylleriförseelser, finner utskottet övertygande. Erfarenheten under den tid, som förflutit sedan lagen från och med augusti månad 1916 trädde i tillämpning, torde ock — särskilt i samhällen, där från vederbörande nykterhetsnämnders sida utvecklats en mera ordnad och effektiv verksamhet — hava bestyrkt behovet av den ifrågasatta utvidgningen av lagens tillämplighetsområde. Om ock åtskilliga av de recidiverande fyllerister, som äro hemfallna åt dryckenskap, falla in under någon av de redan nu gällande indikationerna för tvångsinternering, synes det dock ovedersägligt, att ett ej ringa antal personer, vilka f. n. ej nås av lagens bestämmelser — särskilt ogifta sådana, som redan i unga år hemfallit åt kroniskt alkoholmissbruk — skulle, i händelse av lagens utvidgning i nu föreslagen omfattning, genom att i tid göras till föremål för de å nykterhetsnämnderna ankommande förebyggande åtgärder och, i fall av behov, jämväl för anstaltsbehandling kunna återföras till ett nyktert och ordentligt levnadssätt.

I likhet med departementschefen anser utskottet det ej vara möjligt att närmare beräkna det antal personer, som till följd av den ifrågasatta utvidgningen av alkoholistlagen kan förutsättas ifrågakomma till internering å alkoholistanstalt.

Till belysning av hithörande förhållanden må emellertid erinras, att enligt för utskottet tillgängliga uppgifter:

antalet bestraffade fylleriförseelser i landet utgjort under femårsperioden 1909—1913 årligen i genomsnitt 54,334 och under vart och ett av åren 1914—1921 respektive 50,860, 47,948, 43,911, 16,385, 16,356, 30,141, 40,545 och cirka 26,000;

antalet personer, som begått fylleriförseelser under vart och ett av åren 1917—1920, utgjort respektive 15,913, 14,797, 27,407 och 35,808; antalet av berörda personer, som betecknats såsom kroniska alkoholister eller såsom begivna på starka drycker, utgjort respektive 5,998, 6,451, 11,021 och 12,358;

antalet recidivister, som under vart och ett av åren 1917—1920 begått fylleriförseelser

3 gånger, utgjort respektive 283, 404, 836 och 1,030,

4 gånger, utgjort respektive 113, 194, 343 och 451 samt

5 och flera gånger, utgjort respektive 86, 230, 408 och 490;

antalet fylleriförseelser, begångna av kvinnor under vart och ett av åren 1917—1921, utgjort respektive 3,5, 5,3, 2,4, 1,8 och 2,4 procent av hela antalet dylika förseelser;

antalet recidivister under vart och ett av åren 1917—1920 utgjort bland männen respektive 10,5, 14,6, 15,8 och 16,1 procent och bland kvinnorna respektive 24,3, 25,2, 23 och 22,4 procent; samt

antalet kvinnor, som vart och ett av åren 1917—1920 begått tre eller fyra fylleriförseelser, utgjort respektive 45, 87, 58 och 63.

Att behov av tvångsinternering icke kommer att föreligga för mer än en mindre del av de till upprepade fylleriförseelser dömda personer, vilka kunna räknas såsom hemfallna åt dryckenskap och som ej falla under någon av de redan nu gällande indikationerna för dylik internering, har i propositionen med fog framhållits, liksom det ock däri med styrka betonats den allmänpreventiva inverkan gentemot återfall i fylleri, som ett genomförande av den ifrågasatta utvidgningen av lagens tillämplighetsområde otvivelaktigt skulle vara ägnat att medföra. Bland omständigheter, som för nu förevarande kategori av alkoholister kunna förutsättas verka hämmande i fråga om behovet av anstaltsvård, må erinras dels om de verkningar, som i sådant hänseende kunna förväntas såsom följd av ett ändamålsenligt utnyttjande av de å nykterhetsnämnderna ankommande förebyggande åtgärder i fråga om alkoholmissbrukare, och dels därom att då den, på vars ansökning någon intages å allmän alkoholistanstalt, är pliktig att svara för vårdkostnaden med tillhörande utgifter för beklädnad och annan personlig utrustning m. m., vederbörande nykterhetsnämnder ej utan vägande skäl torde komma att påkalla internering.

Beträffande sedan det antal vårdplatser, som förefinnes å allmänna alkoholistanstalter i landet, samt antalet därstädes den 25 sistlidne mars för vård intagna personer återgivas här följande för utskottet tillgängliga sifferuppgifter:

<i>Statens vårdanstalter:</i>	Antal platser.	Antal intagna.	Antal lediga platser
för manliga alkoholister å Venngarn ¹⁾	100	100	—
» » » vid Svartsjö (för in- disciplinära och smittosamt sjuka)	50	16	34
Summa	150	116	34
för kvinnliga alkoholister i Landskrona	10	1	9
<i>S. k. erkända vårdanstalter:</i>			
för manliga alkoholister: Floda koloni i Jämt- land ²⁾	20	9	11
Arbetshemmet Björk- näs i Uppland ³⁾ ...	22	22	—
Göteborgs stads an- stalt vid Lerjeholm ⁴⁾	27	12	15
Summa	69	43	26
för kvinnliga alkoholister: Hemmet Gunnarskog i Jönköpings län ²⁾	15	5	10

Anmärkas må emellertid dels att möjlighet till en icke obetydlig överbeläggning förefinnes vid såväl Venngarn som Svartsjö och dels att utskottet i annat utlåtande denna dag i anledning av väckt motion förordat åtgärder, syftande till att å anstalten vid Svartsjö bereda vård även för sådana svårförbätterliga manliga alkoholister, som ej falla under gruppen indisciplinära, varigenom en motsvarande minskning i beläggningen å anstalten vid Venngarn skulle möjliggöras.

Med hänsyn till vad sålunda utrönts i fråga om tillgång å anstaltsplatser samt under erinran tillika, att tiden för den föreslagna lagändringens ikraftträdande gjorts beroende av Kungl. Maj:ts förordnande, och att vid behandling av interneringsärenden viss hänsyn av vederbörande myndigheter torde kunna tagas till den för tillfället rådande tillgången å lediga vårdplatser, synes utskottet ur synpunkten av förefintliga anstaltsutrymmen hinder ej böra möta emot antagande av det i propositionen innefattade lagförslaget.

Vidkommande därefter den av Kungl. Maj:t åt det föreslagna stadsgandet givna avfattningen, enligt vilken för internering må tagas hän-

¹⁾ Återflyttad dit från Salbohed den 1 oktober 1921.

²⁾ Öppen för hela riket.

³⁾ 15 platser med företrädesrätt för alkoholister från Stockholms stad.

⁴⁾ I den mån utrymmet så medgiver öppen för alkoholister även från andra orter.

syn endast till domfällanden, som skett under de två senast förflutna åren, har utskottet ej funnit anledning till någon erinran därutinnan. Likaledes har det synts utskottet välbetänkt, att, i motsats till vad av fattigvårdslagstiftningskommittén å sin tid föreslagits, det nu föreliggande förslaget byggts å den förutsättningen, att beträffande ifrågavarande kategori av alkoholister ansökan om internering skall ankomma enbart å nykterhetsnämnd och ej — i enlighet med vad som gäller för farliga alkoholister — tillika å vederbörande polismyndighet.

För att nykterhetsnämnderna skola bliva i tillfälle att beträffande ifrågavarande kategori av alkoholister vidtaga å nämnderna enligt alkoholistlagen ankommande åtgärder, är givetvis nödigt, att nämnderna i den utsträckning, som för ändamålet erfordras, erhålla kännedom om de sakfällanden, som ske i fråga om fylleriförseelser. Enligt 37 § i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker åligger det domstol att, då någon sakfällts för fylleri, insända uppgift därom till den sakfälldes hemortsbolag, d. v. s. det bolag, som idkar utminuteri av spritdrycker inom den kommun, där vederbörande har sitt hemvist, eller, om sådant bolag ej driver rörelse inom denna kommun, det bolag för utminuteri av spritdrycker, som kontrollstyrelsen för kommunen anvisat. I händelse ovisshet råder om den sakfälldes hemortsbolag, skall enligt nämnda lagrum uppgiften rörande sakfällandet av domstolen insändas till Konungens befallningshavande i vederbörande län, som i dylikt fall har att i sin ordning låta uppgiften tillställas respektive hemortsbolag. Vid ådömandet av straff för fylleriförseelser torde domstolarna ej alltid äga kännedom om, i vad mån den sakfällde tidigare varit för dylik förseelse dömd. Under förutsättning att uppgifterna till nykterhetsnämnderna angående sakfällanden för fylleriförseelser anses kunna begränsas till dem, som tidigare varit dömda till ansvar för sådan förseelse, synes fördenskull uppgiftsskyldigheten i förevarande hänseende gentemot nykterhetsnämnderna lämpligast böra ankomma, ej, såsom alternativt ifrågasatts, å domstolarna, utan å utminuteringsbolagen. Dessa hava ock redan jämlikt 65 § i ovan nämnda förordning skyldighet att tillhandagå nykterhetsnämnderna med erforderliga upplysningar ävensom att på anfordran låta nämnderna taga del av det s. k. centralregistret, däri anteckning förekommer om personer, beträffande vilka hinder förefinnes för utminuteri, bl. a. på den grund att vederbörande under de senaste två åren mer än en gång blivit sakfälld för fylleri. De bestämmelser, som i nu nämnda hänseende må anses erforderliga, synas emellertid, såsom ock i propositionen förutsatts, icke böra inrymmas i alkoholistlagen, utan torde desamma, i den mån de ej anses påkalla ändring

i förordningen angående försäljning av rusdrycker, lämpligen kunna av Kungl. Maj:t i administrativ ordning meddelas.

Då utskottet sålunda icke funnit skäl till anmärkning emot det i propositionen innefattade förslaget, får utskottet hemställa,

att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 21 april 1922.

På andra lagutskottets vägnar:

BROR PETRÉN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Bror Petrén, von Sydow**), *Alfred Petrén, greve Spens, von Koch, Schedin, Franzén* och *Wahl*; samt

från andra kammaren: herrar *Karlsson* i Gasabäck, *Hage, Magnusson* i Skövde, *Nilsson* i Vibberbo*), *Svensson* i Skönsberg, *Johansson* i Sollefteå, *Olovson* i Västerås*) och *Björkman* i Norrköping.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av greve *Spens*.